

ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. першого заступника

начальника Інституту

майор внутрішньої служби

_____ Н.С. Калашник

_____._____ 2017 рік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ПСИХОТЕРАПІЇ ДЗПП 1.3.15

за напрямом підготовки «Психологія» 6.030102

факультет психологічний

Робоча програма з навчальної дисципліни «Основи психотерапії» складена для здобувачів вищої освіти відповідно до програми підготовки фахівців за напрямом підготовки 6.030102 «Психологія» ступеня вищої освіти бакалавра, за денною формою навчання.

Розробник: Ятчук Марія Сергіївна, старший викладач кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від ____ . ____ . 2017 року № ____

Професор кафедри практичної психології

_____ Ю.Ю. Бойко-Бузиль

Схвалено науково-методичною радою Інституту кримінально-виконавчої служби

Протокол від ____ . ____ . 2017 року № ____

Голова науково-методичної ради _____ Н. С. Калашник

1. Програма навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є дослідження основних наукових концепцій психотерапії та психокорекції особистості.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: загальна психологія, вікова психологія, експериментальна психологія, психофізіологія, історія психології, психодіагностика..

Забезпечувані дисципліни: патопсихологія, клінічна психологія, юридична психологія.

Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни – засвоєння сучасних уявлень про наукові концепції психотерапії та психокорекції та використання їх на практиці.

Завдання навчальної дисципліни:

- оволодіння основними поняттями психотерапії;
- орієнтація в наукових концепціях психотерапії та психологічної корекції;
- формування уміння правильно ставити й вирішувати практичні завдання надання психологічної допомоги та психологічного супроводу клієнтів;
- розширення наукового кругозору та підвищення психологічної культури, формування високої мотивації до освоєння теорії психотерапії та психокорекції.

Мова навчання: українська мова.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри практичної психології які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою k_ppp@ukr.net.

Структура навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні засади психотерапії

Тема 1. Предмет і завдання психотерапії

Становлення психотерапії. Донауковий (охоплює тисячоліття) і науковий (XIX-XX століття) періоди у історії психотерапії. Психодинамічні теорії (З. Фрейд). Поведінкова терапія (Б. Скіннер). Когнітивна терапія (А. Бек). Гуманістична психотерапія (К. Роджерс). Цілі, завдання, методи психотерапії. Психотерапевтичні напрями: психоаналіз, біхевіоризм, екзистенційно-гуманістичний. Методи психотерапії: раціональна психотерапія, групова психотерапія, ігрова психотерапія тощо. Принципи вибору методу психотерапії в залежності від захворювання. Етапи психотерапевтичного процесу.

Тема 2. Психоаналіз як теоретична основа психотерапії

Психоаналітична теорія З. Фрейда. Поділ психіки людини на свідоме, перед свідоме і несвідоме. Структура особистості за З. Фрейдом: Ід, Его, Супер-Его. Психосексуальні стадії розвитку особистості. Основні інстинкти поведінки людини. Вчення про тривогу у психоаналізі. Типи тривоги: реалістична, невротична, моральна. Захисні механізми Его: витіснення, проекція, заміщення, раціоналізація, реактивне утворення, регресія, сублимація, заперечення. Вчення про невроз у психоаналізі.

Тема 3. Гештальт-терапія

Ф. Перлз та його вплив на розвиток гештальт-терапії. Теоретичні засади гештальт-терапії. Основні положення гештальт-терапії. Основні поняття гештальт-терапії: фігура і фон, усвідомлення і зосередження на сучасному, полярність, захисні функції, зрілість. Захисні механізми у гештальт-терапії. Основні форми, що найчастіше зустрічаються, порушень між людиною та оточенням: інтроєкція, проєкція, ретрофлексія, дефлексія, злиття. Вчення про невроз у гештальт-психології. Основні принципи гештальт-терапії: «Я-Ти», «що і як», «тут і тепер». Основні процедури, які використовуються в роботі гештальт-груп: розширення усвідомлення, інтеграція протилежностей; посилення уваги до почуттів; робота з мріями; прийняття відповідальності на себе; подолання опору та інші.

Тема 4. Арт-терапія в теорії та практиці психотерапії

Теоретичні основи арт-терапії. Механізм дії арт-терапії: активна і пасивна арт-терапія. Завдання арт-терапії. Корекційні можливості арт-терапії. Показання до застосування арт-терапії. Види арт-терапії: казкотерапія, музична терапія, ізотерапія, ігрова терапія, піскова терапія. Казкотерапія. Принципи казкотерапії. Сутнісна основа казки. Бібліотерапія: суть, особливості застосування. Музична терапія. Показання до застосування музикотерапії. Класифікація музикотерапії: клінічна, експериментальна, інтегративна, фонові, тематична. Ізотерапія. Етапи ізотерапії. Ігрова терапія. Особливості гри. Завдання ігрової терапії. Механізм психокорекційного впливу. Можливості ігрової терапії. Піскова терапія. Завдання піскової терапії. Механізм психокорекційного впливу. Можливості піскової терапії. Процес піскової терапії.

Розділ 2. Психотерапевтичні дії

Тема 1. Нейролінгвістичне програмування в психотерапії

Нейролінгвістичне програмування (НЛП). Теоретичні основи НЛП. Фундаментальні принципи НЛП: люди ніколи не можуть осягнути всієї повноти дійсності, життя і свідомість є системними процесами. Індивідуальні моделі світу. Методи моделювання в НЛП. Процеси побудови мовного опису світу: генералізація, спотворення, опущення частини інформації. Поняття про репрезентативні системи. Візуальні слова, візуальні вирази, аудіальні слова, аудіальні вирази, кінестетичні слова, кінестетичні вирази. Місце НЛП у психотерапії.

Тема 2. Основи когнітивної та поведінкової терапії

Біхевіоризм як теоретична основа поведінкової та когнітивної психотерапії. Класичне обумовлення та оперантне обумовлення. Методичний біхевіоризм (Е. Торндайк, І. Сеченов, І. Павлов). Поведінкова терапія. Історія розвитку когнітивно-поведінкової терапії. Когнітивна психотерапія Дж. Вольпе. Рационально-емоційна терапія А. Елліса. Когнітивна терапія А. Бека.

Тема 3. Методи аутогенної релаксації та їх застосування в психотерапії

Поняття саморегуляції та аутогенної релаксації. Застосування релаксаційних методів. Типи проявів небажаних побічних ефектів при навчанні

поведінковій релаксації (Дж. Еверлі, Р. Розенфельд): втрата контакту з реальністю, реакції на лікарські препарати, панічний стан, передчасне вивільнення витіснених уявлень, надмірне зниження рівня психофізіологічного функціонування. Методи аутогенної релаксації: нервово-м'язова релаксація, медитація, аутогенне тренування, різні форми біологічного зворотного зв'язку. Нижча та вища ступінь аутогенного тренування (І. Шульц).

Тема 4. Анімалотерапія

Анімалотерапія. Історія розвитку анімалотерапії. Функції анімалотерапії: психофізіологічна, психотерапевтична, реабілітаційна, самореалізація, спілкування. Показання до анімалотерапії та очікувані ефекти. Методики дельфінотерапії, іпотерапії, фелінотерапії, каністерапії та ін. Особливості підготовки анімалотерапевта.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів -	Галузь знань Соціально-політичні науки 0301	Нормативна	
	Спеціальність 6.030102 Психологія		
Кількість розділів – 2	Спеціалізація: Ступінь вищої освіти: Бакалавр	Рік підготовки	
Загальна кількість годин - 54		4-й	
		Семестр	
		7-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - ____ самостійної роботи - ____		18 год.	
		Семінарські	
		10 год.	
	Практичні		
	8 год.		
	Самостійна робота		
	18 год.		
	Вид контролю:		
	Залік		

3. Структура залікового кредиту (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Всього	денна форма				Всього	заочна форма			
		л	п	сем.	с. р.		л	п	сем.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Розділ 1. Теоретичні засади психотерапії										
Тема 1. Предмет і завдання психотерапії	6	2	-	2	2					
Тема 2. Психоаналіз як теоретична основа психотерапії	6	2	-	2	2					
Тема 3. Гештальт-терапія	6	2	2	-	2					
Тема 4. Арт-терапія в теорії та практиці психотерапії	6	2	2	-	2					
Всього за розділом 1	24	8	4	4	8					
Розділ 2. Психотерапевтичні дії										
Тема 1. Нейролінгвістичне програмування в психотерапії	6	2	-	2	2					
Тема 2. Основи когнітивної та поведінкової терапії	8	2	2	2	2					
Тема 3. Методи аутогенної релаксації та їх застосування в психотерапії	6	2	-	2	2					
Тема 4. Анімалотерапія	10	4	2	-	4					
Всього за розділом 2	30	10	4	6	10					
Залік										
Усього годин	54	18	8	10	18					

4. Плани семінарських та практичних занять

Розділ 1. Теоретичні засади психотерапії

Тема 1. Предмет і завдання психотерапії

Питання до семінарського заняття

1. Історія психотерапії (короткий нарис).
2. Інтердисциплінарний характер психотерапії та її основи.
3. Психотерапія: цілі, завдання, методи.
4. Етапи психотерапевтичного процесу.

Тема 2. Психоаналіз як теоретична основа психотерапії

Питання до семінарського заняття

1. Структура особистості за З. Фрейдом.
2. Психосексуальні стадії розвитку особистості. Основні інстинкти поведінки людини.
3. Природа тривоги: захисні механізми его.
4. Невроз з погляду психоаналізу.

Тема 3. Гештальт-терапія

Питання до практичного заняття

1. Основні положення гештальт-терапії.
2. Основні поняття гештальт-терапії.
3. Захисні механізми.

4. Поняття неврозу з точки зору гештальтпсихології.
5. Основні принципи гештальт-терапії.
6. Основні процедури гештальт-терапії.

Тема 4. Арт-терапія в теорії та практиці психотерапії

Питання до практичного заняття

1. Арт-терапія, як метод роботи з особистістю. Завдання арт-терапії.
2. Сутнісна основа казкотерапії.
3. Музична терапія як засіб розвитку особистості.
4. Ізотерапія.
5. Ігрова та піскова терапія.

Розділ 2. Психотерапевтичні дії

Тема 1. Нейролінгвістичне програмування в психотерапії

Питання до семінарського заняття

1. Фундаментальні принципи НЛП.
2. Методи моделювання в НЛП.
3. Репрезентативні системи.

Тема 2. Основи когнітивної та поведінкової терапії

Питання до семінарського заняття

1. «Методичний біхевіоризм» - рефлексорний принцип у психології.
2. Характеристика поведінкової терапії. Когнітивна психотерапія Дж. Вольпе.
3. Раціонально-емотивна терапія (РЕТ) А. Елліса.
4. Когнітивна психотерапія Аарона Бека.

Питання до практичного заняття

1. «Методичний біхевіоризм» - рефлексорний принцип у психології.
2. Характеристика поведінкової терапії. Когнітивна психотерапія Дж. Вольпе.
3. Раціонально-емотивна терапія (РЕТ) А. Елліса.
4. Когнітивна психотерапія А. Бека.

Тема 3. Методи аутогенної релаксації та їх застосування в психотерапії

Питання до семінарського заняття

1. Застосування релаксаційних методів.
2. Йога.
3. Класифікація медитативних методів.
4. Нижча та вища ступінь аутогенного тренування.

Тема 4. Анімалотерапія

Питання до практичного заняття

1. Сутність анімалотерапії.
2. Дельфінотерапія.
3. Іпотерапія.
4. Фелінотерапія.
5. Каністерапія.

5. Завдання для самостійної роботи

Теми реферативних та інформаційних повідомлень:

1. Психотерапія: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку.
2. Загальна характеристика психологічних моделей психотерапії.
3. Психічне здоров'я і гештальт-терапія.
4. Сучасні школи гештальт-терапії.
5. Креативність як основа арт-терапії.
6. Ізотерапія як засіб розвитку особистості.
7. Когнітивні моделі депресивних і тривожних розладів.
8. Основні етапи та техніки когнітивної терапії.
9. Можливості дельфінотерапії.
10. Домашні тварини і наше здоров'я.

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні робота передбачає роботу підготовку наукових досліджень.

Тематика:

1. Характеризувати сучасний стан розвитку психотерапії.
2. Який вплив психіатрії на розвиток психотерапії?
3. Вказати важливі негативні ефекти психотерапії.
4. Перелічити методи психотерапії.
5. Охарактеризувати основні положення гештальт-терапії.
6. Перелічити основні поняття гештальт-терапії.
7. Як розглядає захисні механізми гештальт-терапія?
8. Розкрити основні принципи гештальт-терапії.
9. Які відомо процедури гештальт-психології?
10. Характеризувати арт-терапію, як метод роботи з особистістю.
11. Які завдання арт-терапії?
12. У чому полягає сутнісна основа казкотерапії?
13. Вкажіть особливості ігрової та піщової терапії.
14. Які передумови виникнення поведінкової терапії?
15. Назвати особливості поведінкової терапії.
16. У чому полягає суть раціонально-емотивної терапії (РЕТ) А. Елліса?
17. Характеризувати когнітивну психотерапію Аарона Бека.
18. У чому полягає сутність анімалотерапії?
19. Вказати особливості застосування дельфінотерапії.
20. Які показання до іпотерапії?
21. Які існують можливості використання фелінотерапія.
22. Що таке каністерапія?

7. Методи навчання та контролю

Словесні методи, інноваційні методи, наочні методи, практичні методи.

Поточний, проміжний та підсумковий контроль.

8. Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю

1. Історія психотерапії.
2. Інтердисциплінарний характер психотерапії та її основи.
3. Цілі психотерапії.

4. Завдання психотерапії
5. Методи психотерапії.
6. Показання і протипоказання до здійснення психотерапії.
7. Етапи психотерапевтичного процесу.
8. Структура особистості за З. Фрейдом.
9. Психосексуальні стадії розвитку особистості.
10. Основні інстинкти поведінки людини.
11. Природа тривоги.
12. Захисні механізми его у психоаналізі.
13. Невроз з погляду психоаналізу.
14. Концепція особистості в психоаналізі.
15. Основна мета та завдання психоаналітичної терапії.
16. Основні технічні процедури в психоаналізі.
17. Метод вільних асоціацій у психоаналізі.
18. Основні положення тлумачення сновидінь у психоаналізі.
19. Основні положення гештальт-терапії.
20. Основні поняття гештальт-терапії.
21. Захисні механізми з позиції гештальт-терапії.
22. Поняття неврозу з точки зору гештальтпсихології.
23. Основні принципи гештальт-терапії.
24. Основні процедури гештальт-терапії.
25. Арт-терапія, як метод роботи з особистістю.
26. Основні теоретичні положення арт-терапії.
27. Принципи арт-терапії.
28. Технічні процедури арт-терапії.
29. Оцінка ефективності арт-терапії.
30. Завдання арт-терапії.
31. Сутнісна основа казкотерапії.
32. Музична терапія як засіб розвитку особистості.
33. Ізотерапія.
34. Бібліотерапія.
35. Ігрова терапія
36. Піскова терапія.
37. Теоретичні основи НЛП.
38. Фундаментальні принципи НЛП.
39. Методи моделювання в НЛП.
40. Репрезентативні системи.
41. «Методичний біхевіоризм» - рефлєкторний принцип у психології.
42. Когнітивна психотерапія Дж. Вольпе.
43. Раціонально-емотивна терапія (РЕТ) А. Елліса.
44. Когнітивна психотерапія Аарона Бека.
45. Основи когнітивної терапії.
46. Основи поведінкової терапії.
47. Методи аутогенної релаксації та їх застосування в психотерапії
48. Застосування релаксаційних методів.

49. Класифікація медитативних методів.
50. Нижча ступінь аутогенного тренування.
51. Вища ступінь аутогенного тренування.
52. Анімалотерапія
53. Сутність анімалотерапії.
54. Функції анімалотерапії.
55. Показання і протипоказання до здійснення анімалотерапії.
56. Особливості використання анімалотерапії при роботі з дітьми.
57. Дельфінотерапія.
58. Іпотерапія.
59. Каністерапія.
60. Фелінотерапія.

9. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)								Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
Мах 60 %								залік	
Розділ 1				Розділ 2				Мах 40 %	Мах 100 %
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4		
6	6	8	8	8	8	8	8		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	Непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

10. Рекомендована література

Основна

1. Александров А. А. Современная психотерапия / А. А. Александров. – СПб., 2002.
2. Базисное руководство по психотерапии / Хайгл-Эверс. – СПб., 2001.
3. Бауэр М. Психиатрия, психосоматика, психотерапия / М. Бауэр. – М. : АЛТЕЙА, 1999.
4. Болстад Р. НЛП в психотерапии / Р. Болстад, М. Хэмблетт – М. : Питер, 2003 - 234 с.
5. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А. Ф. Бондаренко. – М., 2000.

6. Бурлачук Л. Ф. Психотерапия: Учебник для вузов / Бурлачук Л. Ф., Кочарян А. С, Жидко М. Е. – 2-е изд., стереотип. – СПб. : Питер, 2007. – 480 с: ил. – (Серия «Учебник для вузов»).
7. Бьюдженталь Дж. Искусство психотерапевта / Пер. с англ. и общ. редакция М. Р. Мироновой. – СПб. : Питер, 2001. – 304 с. : ил. – (Серия «Золотой фонд психотерапии»).
8. Глива Є. Принципи психотерапії і гіпнотерапії / Є. Глива. – Сідней : Лев, 1998.
9. Калініна Н. Ф. Психотерапія: Підручник / Н. Ф. Калініна. – К. : Академвидав, 2010. – 288 с.
10. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб., 2002.
11. Котлер Дж. Психотерапевтическое консультирование / Дж. Котлер, Р. Браун. – СПб., 2001.
12. Макаров В. В. Психотерапия нового века / В. В. Макаров. – М., 2001.
13. Паттерсон С. Теории психотерапии / Паттерсон С., Уоткинс Э. – СПб. : Питер, 2003. – 544 с.
14. Перлз Ф. Теория гештальт-терапии / Ф. Перлз; Пер. с англ. В. Кислюк и др. - М. : Институт общегуманитарных исследований, 2004 – 377 с.
15. Психотерапия : Учебник / Под ред. Б. Д. Карвасарского. – СПб. : Питер, 2007. – 672 с.
16. Романин А. Н. Основы психотерапии / А. Н. Романин. – М., 2001.
17. Рудестам К. Групповая психотерапия / К. Рудестам. – СПб., 2003.
18. Соколова Е. Т. Общая психотерапия / Е. Т. Соколова. – М., 2001.
19. Харчук Ю. Анималотерапия: домашние животные и наше здоровье / Ю. Харчук. – Ростов н/Д: Феникс, 2007. – 320 с.

Додаткова

1. Александров А. А. Аутотренинг: справочник / А. А. Александров - СПб. : Питер , 2007 – 270 с.
2. Берн Э. Введение в психиатрию и психоанализ для непосвященных / Э. Берн. – СПб., 1994.
3. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры / Э. Берн. – М., 1996.
4. Берн Э. Трансактный анализ в группе / Э. Берн. – М., 1994.
5. Вачков И. В. Сказкотерапия : Развитие самосознания через психологическую сказку / И. В. Вачков. – М.: Ось-89, 2007. – 143 с.
6. Вачков И. Основы технологии группового тренинга. Психотехники / И. Вачков. – М., 1999.
7. Гарбузов В. И. Практическая психотерапия / В. И. Гарбузов. – СПб., 1994.
8. Групповая психотерапия: Теория и практика / И. Д. Ялом ; пер. с англ. Г. Пимочкиной, Н. Шевчук.; ред. Е. Перцева. – М. : Апрель-пресс, 2006 – 574 с.
9. Калина Н. Ф. Основы психотерапии. Семиотика в психотерапии / Н.Ф. Калина. – М. : «Рефл-бук»; К. : «Ваклер», 1997. – 272 с.
10. Киселева М. В. Арт-терапия в работе с детьми : Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми / М. В.

Киселева. – СПб. : Речь , 2007. – 158 с.

11. Копытин А. И. Практикум по арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб. : Питер, 2007. – 190 с.

12. Лукина Л. Н. Дельфины в системе психофизической реабилитации людей / Л. Н. Лукина. – Севастополь, 2007. – 170 с.

13. Мак Малин Р. Практикум по когнитивной терапии / Мак Малин Р. – СПб., 2001.

14. Минутко В. Л. Справочник психотерапевта / В. Л. Минутко. – М., 2002.

15. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования / Нельсон-Джоунс Р. – СПб., 2000.

16. Оганесян Н. Т. Практикум по психологии творчества : учебное пособие / Н. Т. Оганесян ; Рос. акад. образования, Моск. психол.-социал. ин-т – М. : МПСИ, 2007 – 525 с.

17. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б. Д. Карвасарского. – СПб., 2002.

18. Роджерс К. Взгляд на психотерапию: Становление человека / К. Роджерс. – М., 1998.

19. Романенко О. Практическая гештальт-терапия / О. Романенко. – М., 1995.

20. Семейная психотерапия : хрестоматия : сб. ст. / сост.: Э. Г. Эйдемиллер, Н. В. Александрова, В. Юстицкис. – СПб. : Речь , 2007 – 399 с.

21. Фрейд З. Введение в психоанализ: лекции / Авторы очерка о Фрейде Ф. В. Бассин и М. Г. Ярошевский. – М., 1991.

22. Фрейд З. Психология бессознательного. Сб. произведений (Сост., ред. М. Г. Ярошевский. – М.: «Просвещение», 1989.

23. Эйдемиллер Э. Г. Психология и психотерапия семьи / Э. Г. Эйдемиллер, В. В. Юстицкис – СПб. : Питер , 2008. – 668 с.

24. Якобс Д. Супрвизорство: техника и методы корректирующего консультирования / Якобс Д., Дэвис П., Мейер Д. – СПб., 1997.

25. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия / И. Ялом. – М.: Независимая фирма «Класс», 2004. – 576 с. (Библиотека психологии и психотерапии).

11. Інформаційні ресурси

1. <http://psychlib.com.ua/>

2. <http://pidruchniki.ws>

3. http://www.koob.ru/psychodiagnostic_systems/

4. <http://psylib.ukrweb.net/books/beloo01/index.htm>

5. <http://www.alleng.ru/d/psy/psy138.htm>